

2020 - VI

Sektörel Güncel Gelişmeler

İktisadi Araştırmalar Bölümü

İÇİNDEKİLER

ENERJİ

3

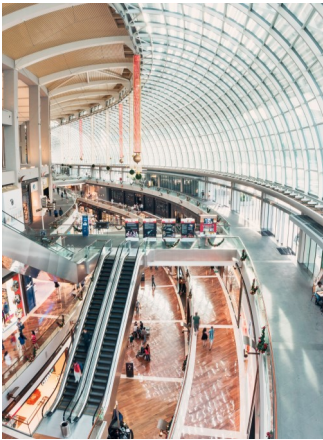
DEMİR ÇELİK

6

PERAKENDE

9

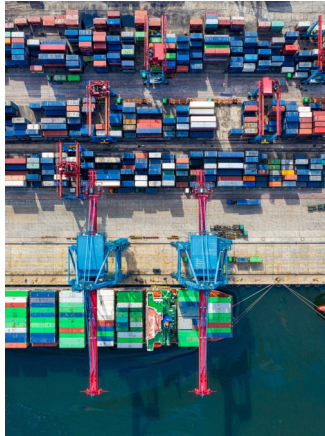
İNŞAAT VE KONUT

4

LOJİSTİK

7

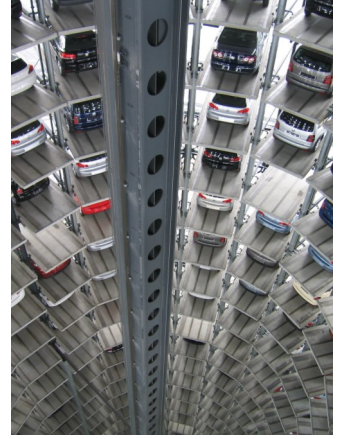
BEYAZ EŞYA

10

OTOMOTİV

5

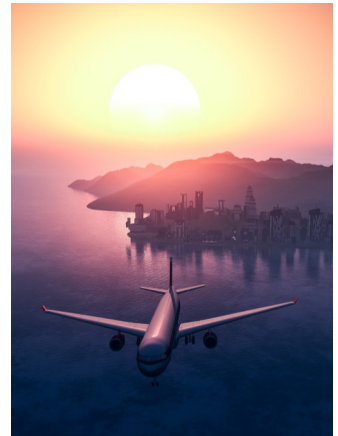
TEKSTİL-HAZIR GİYİM

8

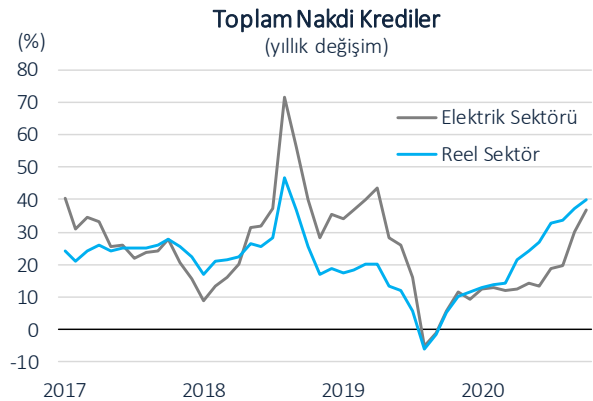
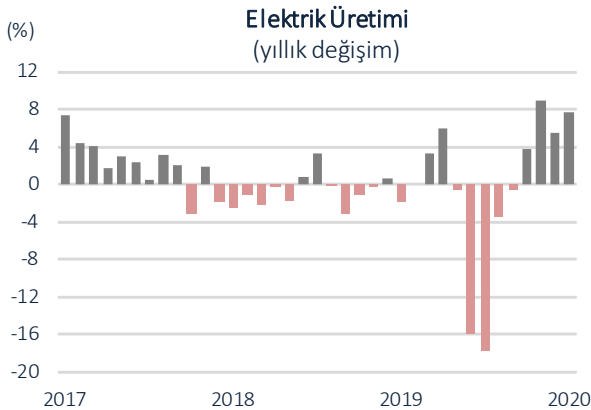
TURİZM

11

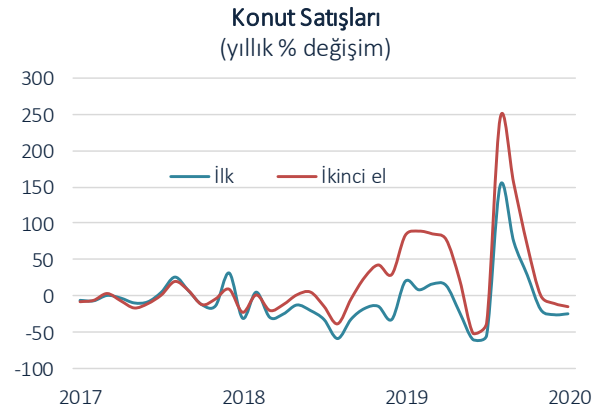
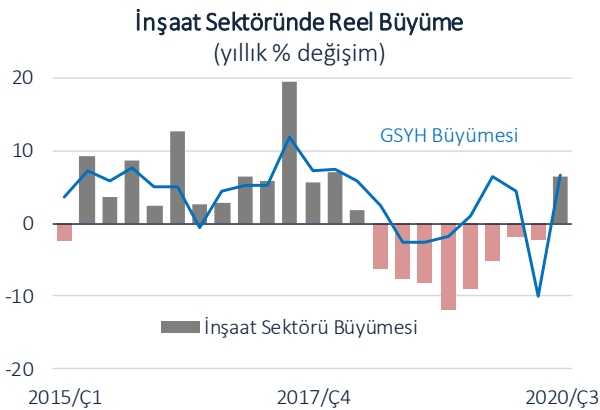
		Son Veri	Önceki Veri	
Elektrik Üretimi (yıllık değişim)	Kasım	% 7,7	% 5,5	▲
Elektrik Tüketimi (yıllık değişim)	Kasım	% 5,7	% 5,0	▲
Elektrik Tüketici Fiyatı (yıllık değişim)	Kasım	% 5,6	% 5,2	●
Elektrik Üretici Fiyatı (yıllık değişim)	Kasım	% 0,6	-% 1,6	▲
Takipteki Krediler Oranı	Ekim	% 5,5	% 5,7	●

- Türkiye'nin toplam ithalatı 2020 yılının ilk 10 ayında geçen yılın aynı dönemine göre %6 artışla 176 milyar USD seviyesinde gerçekleşirken, enerji ithalatı aynı dönemde %34 azalarak 22,6 milyar USD'ye geriledi. Net enerji ithalatı da %31 azalarak 19,6 milyar USD'ye indi. Zayıf talep koşullarına karşın petrol fiyatlarındaki gerileme nedeniyle ton bazında petrol ithalatının yatay seyrettiği görülürken, petrol fiyatlarındaki düşük seyir enerji faturasına olumlu yansıyor. 17 Aralık itibarıyla, yılbaşından bugüne ortalama 41,8 USD seviyesinde olan Brent türü petrolün varil fiyatı geçtiğimiz yılın aynı döneminde 64,2 USD düzeyindeydi.
- Ağustos ayından itibaren elektrik tüketiminin yıllık bazda artış kaydettiği ancak uzun dönemli ortalamasının altında kaldığı görülüyor.
- 2020 yılının ilk 9 ayında devreye alınan yeni elektrik üretim kapasitesinin %99,6'sı yenilenebilir enerji kaynaklarıyla üretim yapan tesislerden oluştu. Yenilenebilir Enerji Kaynaklarını Destekleme Mekanizmasına (YEKDEM) başvuru süresinin 31 Aralık 2020 tarihinde sona erecek olması nedeniyle son dönemde yatırımlar hız kazanmıştı. Ancak, YEKDEM başvuru süresinin 30 Haziran 2021'e uzatılması yenilenebilir kaynaklardan üretim yapan tesislere yönelik yatırımların bir süre daha devam edeceğine işaret ediyor. Öte yandan, geçen yılın aynı döneminde devreye alınan elektrik üretim kapasitesinin yaklaşık yarısını termik santraller oluşturmuştu.
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın açıklamalarına göre, Ekim ayında gerçekleştirilen toplam elektrik üretiminin yaklaşık %60'ı yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarından sağlandı. Türkiye'nin elektrik kurulu gücünde ise yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarının payı Ekim ayı itibarıyla %63 düzeyinde.
- Enerji Piyasaları İşletme A.Ş. (EPIAŞ) bünyesinde faaliyete geçmesi beklenen ve piyasa katılımcılarının fiyat hareketlerinden daha az etkilenmesini, fiyatlardaki dalgalanmaların azaltılmasını ve piyasadaki öngörülebilirliğin artırılmasını amaçlayan Vadeli Elektrik Piyasası'nın (VEP) açılış tarihi salgın sebebiyle 1 Haziran 2021'e ertelendi.
- 2020 başından bu yana elektrik sektörüne kullanılan kredi artışı reel sektöre tahsis edilen toplam kredi artışının altında kaldı. Geçtiğimiz yıllarda elektrik sektöründe kredi artışı genellikle reel sektördeki artışın üzerinde gerçekleşiyordu.

		Son Veri	Önceki Veri	
Büyüme (reel, GSYH inşaat alt kalemi)	2020 Ç3	% 6,4	-% 2,3	▲
Yapı Ruhsatı Sayısı (yıllık değişim)	2020 Ç3	% 142,7	% 197,7	▲
Yapı Kullanma İzni Sayısı (yıllık değişim)	2020 Ç3	% 3,3	-% 21,6	●
Bina İnşaatı Ciro Endeksi (reel, yıllık değişim)	Ekim	% 1,3	-% 0,3	●
Konut Satışları (yıllık değişim)	Kasım	-% 18,7	-% 16,3	▼
İpotekli (yıllık değişim)	Kasım	-% 44,3	-% 49,3	▼
Diğer (yıllık değişim)	Kasım	-% 6,8	% 1,7	▼
Konut Fiyat Endeksi (reel, yıllık değişim)	Ekim	% 15,5	% 14,0	▲
Yabancıların Gayrimenkul Yatırımları (milyar USD)	Ekim	0,5	0,5	●
Takipteki Krediler Oranı	Ekim	% 7,9	% 8,2	●

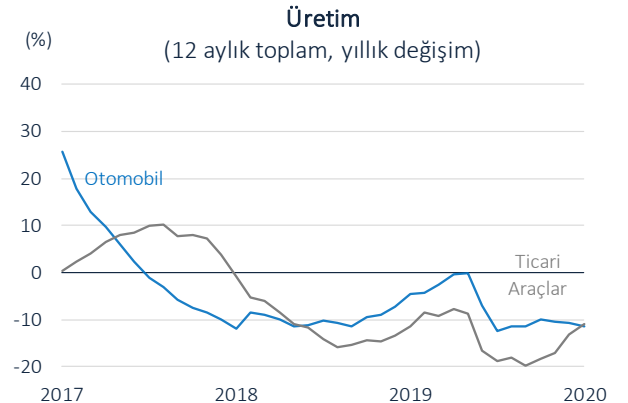
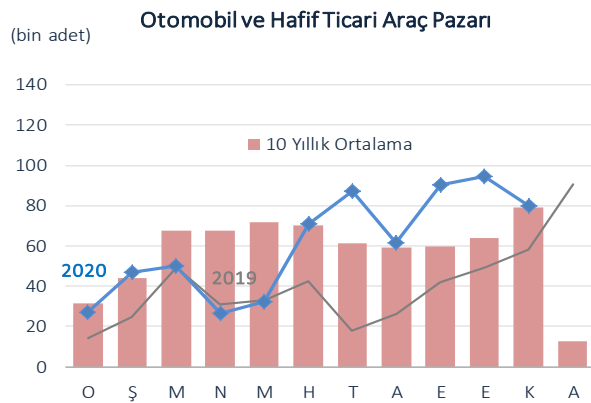
- 2020'nin ilk yarısında yıllık bazda %2,3 daralan inşaat sektörü, üçüncü çeyrekte %6,4 büyüdü. Bu gelişmede, normalleşme adımları çerçevesinde inşaat faaliyetine yeniden başlanması, Haziran ayında uygulamaya konulan kredi paketleri ve düşük faiz oranlarıyla konut piyasasında gözlenen geçici canlanma ile 2019 yılının aynı dönemindeki sert daralmadan kaynaklanan düşük baz etkili oldu.
- Konut satışları Eylül ve Ekim aylarının ardından Kasım'da da yıllık bazda geriledi. Kasım ayında yurt genelinde satılan konut sayısı yıllık bazda %18,7 azaldı. Bu dönemde ipotekli satışların yanı sıra diğer satışlar da geriledi. Ocak-Kasım döneminde ise konut satışları bir önceki yılın aynı dönemine göre %21,5 yükseldi. Yılın 11 aylık dönemi itibarıyla ikinci el satışların toplam konut satışları içindeki payının %69'a yükseldiği dikkat çekti. İlk ve ikinci el konut satışlarındaki değişimin 2014-2018 döneminde birbirine paralel bir görünüm sergilediği ancak 2019 başından itibaren iki satış türü arasında belirgin bir ayrışmanın meydana geldiği izleniyor. Bu durum, konut piyasasındaki dengesizliği artırarak stokların erimesi konusunda olumsuz sinyaller veriyor.
- Konut piyasasındaki canlanmanın kalıcı olmaması ve son çeyrekte ekonomik faaliyette gözlenen yavaşlama paralelinde inşaat sektöründe büyümenin ivme kaybetmeye devam etmesi bekleniyor. Gelirler baskı altında kalırken maliyetlerdeki artışın sürmesi, sektördeki kâr marjı üzerinde baskı oluşturmaya devam ediyor. Ayrıca 2019 yılından bu yana yavaşlamakla birlikte yabancı para cinsi dış kaynak kullanımının yükselmeye devam ettiği gözleniyor.
- Önümüzdeki dönemde inşaat sektörü faaliyetlerinin de piyasadaki arz fazlası, pandeminin tüketim iştahı ve üretim faaliyeti üzerinde devam eden olumsuz etkileri ve maliyet artışı beklentileri paralelinde baskı altında kalacağı düşünülüyor.

Kaynak: BDDK, Datastream, TÜİK

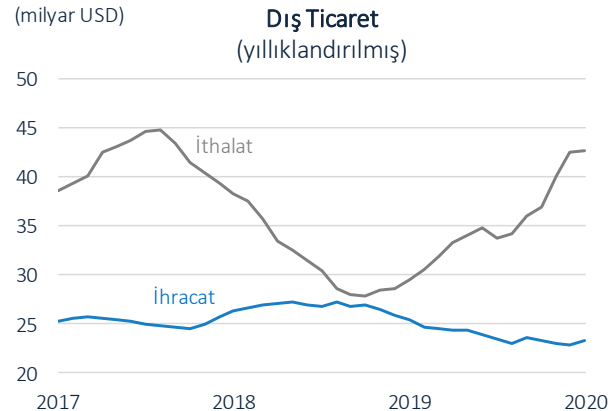
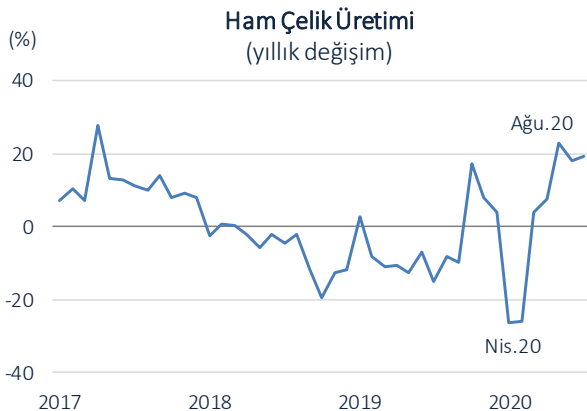
		Son Veri	Önceki Veri	
Toplam Üretim (adet, yıllık değişim)	Kasım	% 5,4	% 14,1	▲
Otomobil (adet, yıllık değişim)	Kasım	-% 2,6	% 2,5	▼
Ticari Araç (adet, yıllık değişim)	Kasım	% 23,0	% 42,1	▲
Toplam Yurt İçi Araç Satışları (adet, yıllık değişim)	Kasım	% 37,8	% 93,0	▲
Otomobil (adet, yıllık değişim)	Kasım	% 34,6	% 90,9	▲
Ticari Araç (adet, yıllık değişim)	Kasım	% 52,2	% 102,6	▲
İhracat (adet, yıllık değişim)	Kasım	-% 11,5	-% 11,4	▼
İhracat (tutar, yıllık değişim)	Kasım	-% 24,6	-% 8,8	▼
Takipteki Krediler Oranı	Ekim	% 1,7	% 1,6	●

- Yurt içi otomotiv pazarı düşük baz etkisinin yanı sıra güçlü iç talep paralelinde büyümeye devam etti. Haziran ayından bu yana 10 yıllık ortalamasının üzerinde seyreden otomotiv satışları, Kasım ayında bir miktar ivme kaybetmekle birlikte artış eğilimini sürdürdü. Otomobil ve hafif ticari araç pazarı Kasım ayında yıllık bazda %38 artışla 80 bin adet seviyesinde gerçekleşti. Ocak-Kasım döneminde de, otomobil ve hafif ticari araç satışları yıllık bazda %72 yükselerek 668 bin adet oldu. Otomotiv Distribütörleri Derneği (ODD), otomotiv sektörü için 2020 yılı pazar büyüklüğü tahminini yukarı yönlü revize ederek 725-775 bin adet seviyesine yükseltti. Buna göre, geçen yıla göre yaklaşık %60'lık bir artış öngörülüyor.
- Otomotiv üretimi, Ağustos ayında sergilediği yüksek artışın ardından takip eden aylarda nispeten yatay bir seyir izledi. Hafif ticari araç üretimi e-ticaret sektöründeki büyümenin etkisiyle hızlı yükselişini sürdürürken, yıl boyunca oldukça dalgalı bir seyir izleyen otomobil üretimi Kasım ayında yıllık bazda %2,6 daraldı. Yılın ilk 11 ayında üretimin yıllık bazda %13,4 daraldığı sektörde, ihracattaki düşüş %30'a yaklaştı.
- Dünya genelinde otomobil ve hafif ticari araç satışları, 2020'nin ilk 10 ayında %17 oranında daraldı. LMC Automotive, 2020 sonunda küresel pazardaki kaybın %14 seviyesinde olacağını tahmin ediyor. Diğer bölgelere kıyasla daha zayıf bir görünüm sergileyen ve Türkiye'nin ana ihracat pazarı olan Avrupa'da ise otomobil satışlarında Ocak-Ekim döneminde %27 düşüş yaşandı. Avrupa Otomotiv Üreticileri Birliği (ACEA), 2020 yılı genelinde bölgede otomobil satışlarının yaklaşık %25 oranında düşeceğini öngörüyor.
- İhracat açısından önemli ölçüde bağımlı olduğumuz AB ülkelerinde salgında ikinci dalganın yaşanması ve sosyal hayatı kısıtlayıcı yönde sıkı tedbirlerin uygulanması dış talebe ilişkin belirsizlikleri artırıyor. Önümüzdeki dönemde, aşılama sürecine ilişkin gelişmeler ve AB başta olmak üzere dış talebin toparlanma hızı sektörün üretim ve ihracatı açısından belirleyici olacak.

		Son Veri	Önceki Veri	
Ham Çelik Üretimi (yıllık değişim)	Ekim	% 19,4	% 18,0	▲
Sanayi Üretimi (yıllık değişim)	Ekim	% 13,1	% 12,0	▲
Demir Cevheri Fiyatı (yıllık değişim)	Kasım	% 49,0	% 34,6	▲
İhracat (yıllık değişim)	Ekim	% 20,4	-% 5,4	▲
Yurt İçi Ciro (reel, yıllık değişim)	Ekim	% 17,2	% 13,2	▲
Yurt Dışı Ciro (reel, yıllık değişim)	Ekim	-% 5,7	-% 5,0	▼
Takipteki Krediler Oranı	Ekim	% 3,0	% 3,1	●

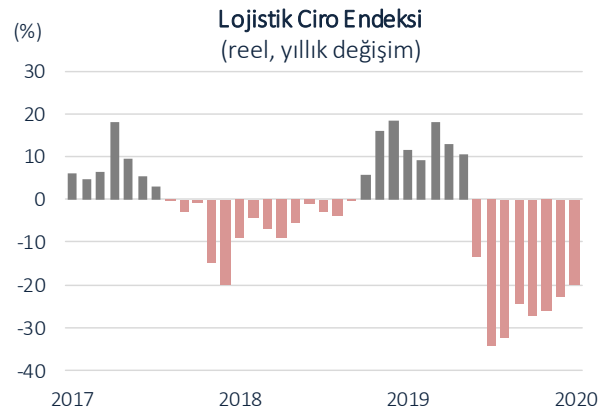
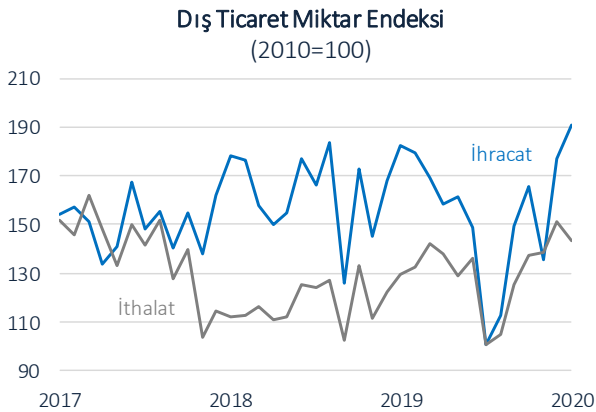
- Dünya Çelik Birliği'nin (Worldsteel) verilerine göre, dünya ham çelik üretimi Ekim'de yıllık bazda %7 artış gösterdi. Böylece, sektörde Ağustos'tan bu yana iyileşme eğiliminin sürdüğü izleniyor. Çelik üretiminde lider ülke olan Çin %13'lük üretim artışı ile öne çıkıyor. 2020'nin ilk 10 ayında ise, dünya ham çelik üretiminde %2 düşüş yaşandı. İlk 10 ülke incelendiğinde, bu dönemde Çin, Türkiye ve İran'ın ham çelik üretiminde artış kaydeden ülkeler olduğu görülüyor.
- Üçüncü çeyrekte %17 artan Türkiye'nin ham çelik üretimi, Ekim ayında da %19 yükseldi. Böylece, üretimde yıllık bazda kaydedilen artış 6. aya taşındı. Ocak-Ekim döneminde Türkiye'nin ham çelik üretimindeki büyüme %4,2 olarak gerçekleşti. Yurt içinde nihai çelik mamul tüketimindeki artış da Eylül ve Ekim aylarında %30'a yaklaşan hızlarla devam etti. Bu gelişmede, otomotiv ve inşaat sektörlerinde devam eden hareketlilik etkili oldu. İlk 10 ayda da nihai çelik mamul tüketimi %16 oranında arttı.
- Ocak-Ekim döneminde çelik ürünleri ihracatı miktar bazında %10,5 azaldı. Sektörde ihracatın en önemli pazarı olan AB, Türkiye'nin çelik ihracatını kısıtlayıcı mevcut kotalarını 2021 yılı için daha da aşağı çekme kararı aldı. Ayrıca, Kasım ayında Avrupa Çelik Birliği'nin (EUROFER) talebi üzerine AB Komisyonu Türkiye'den yapılan ithalatın kayıt altına alınacağını duyurdu. Böylece, anti-damping kararı alınması halinde Türkiye'den 14 Kasım 2020 tarihinden itibaren yapılan ithalata vergi uygulanması söz konusu olabilecek.
- Salgından diğer ülkelere kıyasla daha az etkilenen Çin'in güçlü talebinin ve demir stoklarındaki düşüşün etkisiyle demir cevheri fiyatlarında hızlı artışlar gözleniyor. Fiyatlardaki yüksek seyrin önümüzdeki aylarda da devam edebileceği, ancak gelecek sene içinde piyasada arzın artmasıyla fiyatlarda bir miktar dengelenme gözlenebileceği düşünülüyor.
- Yurt içinde ham çelik üretimi salgının olumsuz etkileriyle ikinci çeyrekte sert daralmasına karşın, ilk 10 ayda artış kaydetti. Yurt içi çelik talebinde de toparlanma gözlemlendi. Bununla birlikte, iç talebin yaklaşık yarısının ithalat yoluyla karşılanmakta olduğu, dolayısıyla sektörde kapasite kullanımının baskı altında kaldığı gözleniyor. Ayrıca, salgında dünya genelinde gözlenen ikinci dalganın yanı sıra AB'nin ihracatı kısıtlayıcı yöndeki uygulamalarının kapsamını genişletmesi, önümüzdeki dönemde sektörün ihracat performansına ilişkin belirsizlikleri artırıyor.

Kaynaklar: BDDK, TÜİK, TÇÜD, ÇİB, Datastream

		Son Veri	Önceki Veri	
Baltık Kuru Yük Endeksi (ortalama, yıllık değişim)	Kasım	-% 16,8	-% 10,7	▼
İhracat Miktar Endeksi (yıllık değişim)	Ekim	% 4,5	% 1,7	▲
İthalat Miktar Endeksi (yıllık değişim)	Ekim	% 12,9	% 21,5	▲
Toplam Ciro Endeksi (reel, yıllık değişim)	Ekim	-% 20,0	-% 22,8	▼
Karayolu Taşımacılığı Ciro (reel, yıllık değişim)	Ekim	-% 14,5	-% 15,4	▼
Denizyolu Taşımacılığı Ciro (reel, yıllık değişim)	Ekim	-% 4,6	-% 1,0	▼
Havayolu Taşımacılığı Ciro (reel, yıllık değişim)	Ekim	-% 54,9	-% 61,0	▼
Depolama Ciro (reel, yıllık değişim)	Ekim	-% 6,6	-% 11,7	▼
Takipteki Krediler Oranı	Ekim	% 2,1	% 2,2	●

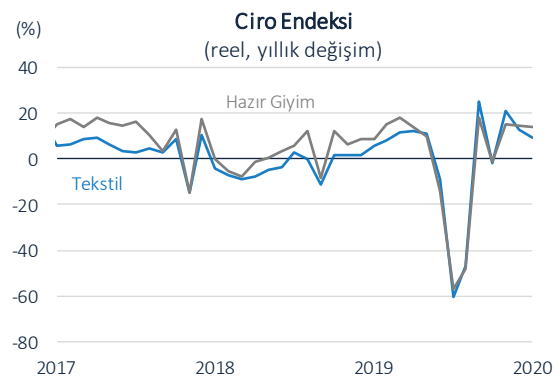
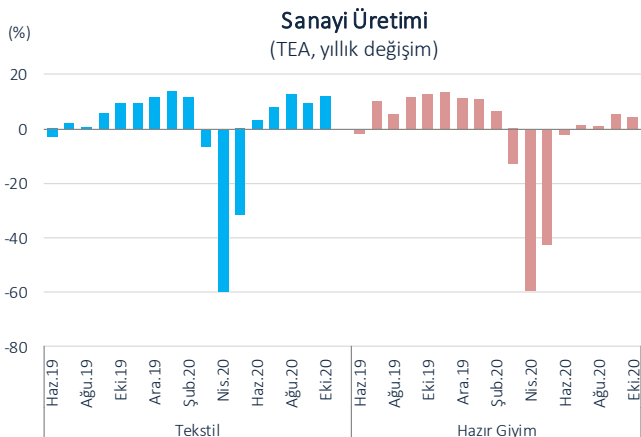
- Salgında ikinci dalganın görüldüğü ABD ve Avrupa'da kısıtlayıcı tedbirlerin tekrar uygulanmaya başlaması küresel ticaret hacmini olumsuz etkilerken, navlunlar üzerinde aşağı yönlü baskı yarattı. Baltık Kuru Yük Endeksi'nde Ekim ayında yavaşlayan yıllık düşüş, Kasım'da yeniden hızlandı. Konteyner taşımacılığında ise yılın son çeyreğinde taşıma ücretlerinin yukarı yönlü bir seyir izlediği gözleniyor. Küresel ölçekte hammadde ve temel ürünleri stoklama eğilimi paralelinde özellikle Asya ülkelerinden ithalatın arttığı ve bu sebeple konteyner talebinde artış yaşandığı belirtiliyor. Gemi ve konteynerlerin limanda bekleme süresinin uzaması, geri dönüşleri de geciktirerek konteyner navlunlarının yükselmesine neden oluyor. Söz konusu sıkıntıların 2021'in ilk çeyreğinde de etkili olabileceği ifade ediliyor.
- Son çeyrekte yurt içi ekonomik aktivitede gözlenen yavaşlamanın ithalatı; en önemli ticaret ortağımız AB başta olmak üzere dış pazarlarda devam eden sorunların ise ihracatı baskıladığı düşünülüyor. Dış ticaret hacminde büyüme beklentisinin zayıf olmasına bağlı olarak, yılın son çeyreğinde yük taşımacılığında da önemli bir iyileşme beklenmiyor.
- Yolcu taşımacılığı tarafında da pandeminin etkisiyle olumsuz görünüm sürüyor. Gelirlerinin önemli bir bölümünü yolcu taşımacılığında kazanan hava yolu taşımacılığında yolcu trafiği Ocak-Kasım 2020 itibarıyla yıllık bazda %61 oranında geriledi. Bu dönemde yolcu sayısındaki düşüş iç hatlarda %50, dış hatlarda ise %71 olarak gerçekleşti. DHMİ tahminlerine göre 2020'de yıllık bazda %63 oranında gerilemesi beklenen yurt içi yolcu trafiğinin, 2021'de %59 artacağı öngörülüyor.
- Lojistik sektörü genelinde reel bazda cirolar gerilemeye devam ediyor. Öte yandan, alt sektörlerin performanslarındaki ayrışma dikkat çekiyor. 2020'de deniz yolunun en olumlu performansı sergilediği gözlenirken, onu depolama faaliyetleri izliyor. Pandemiden en sert darbeyi alan hava yolu taşımacılığında ise kayıpların telafi edilmesinin ancak orta vadede mümkün olacağı tahmin ediliyor. Bu süreçten en fazla olumsuz etkilenen ikinci alt sektör olan karayolu taşımacılığında da dünya genelinde yaşanan likidite sıkıntısına dikkat çekiliyor.

Kaynaklar: BDDK, DHMİ, TÜİK, Datastream

		Son Veri	Önceki Veri	
Tekstil Sanayi Üretimi (yıllık değişim)	Ekim	% 11,9	% 9,6	▲
Hazır Giyim Sanayi Üretimi (yıllık değişim)	Ekim	% 4,5	% 5,4	●
Tekstil Ciro (reel, yıllık değişim)	Ekim	% 9,5	% 13,3	▲
Hazır Giyim Ciro (reel, yıllık değişim)	Ekim	% 14,2	% 15,3	▲
Tekstil Üretici Fiyatları (yıllık değişim)	Kasım	% 25,1	% 21,3	▲
Hazır Giyim Üretici Fiyatları (yıllık değişim)	Kasım	% 6,9	% 4,9	●
Tekstil İhracatı (yıllık değişim)	Ekim	% 15,4	% 12,8	▲
Hazır Giyim İhracatı (yıllık değişim)	Ekim	% 15,4	% 14,9	▲
Takipteki Krediler Oranı	Ekim	% 4,1	% 4,2	●

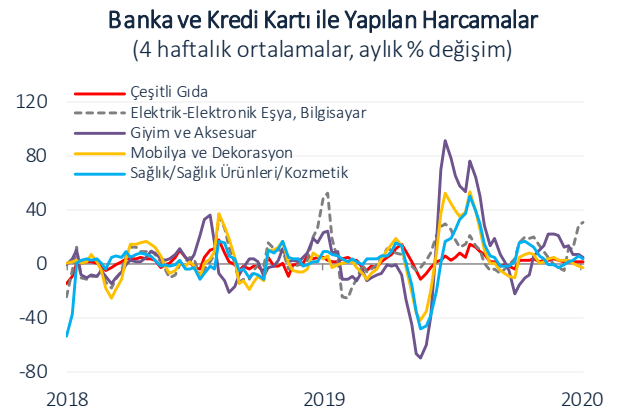
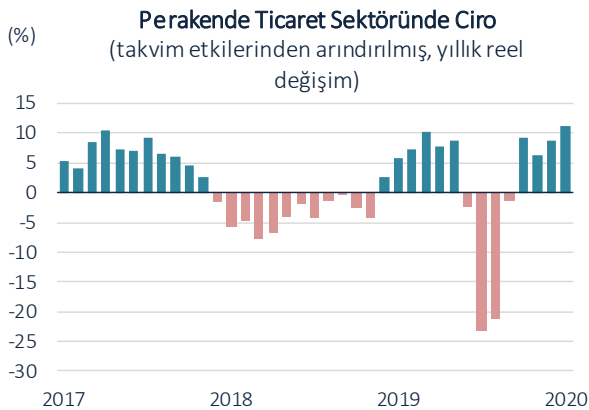
- Tekstil sektöründe üretim artışı Eylül ve Ekim aylarında devam etti. Hazır giyim üretimi ise, Eylül'deki hızlı artışın ardından Ekim ayında yatay seyretti. Böylece, Ocak-Ekim döneminde tekstil üretimi yıllık bazda %3,1 gerilerken, hazır giyimdeki daralma %8,9 oldu. Kapasite kullanım oranları, salgın nedeniyle dip seviyelerin görüldüğü Nisan ayından bu yana artış eğilimi sergiledi. Kasım ayı itibarıyla KKO tekstil sektöründe %77, hazır giyim sektöründe %75 seviyesinde gerçekleşti.
- İstanbul Tekstil ve Konfeksiyon İhracatçı Birlikleri (İTKİB) verilerine göre, hazır giyim ihracatındaki artış Eylül ve Ekim aylarında ivme kazanarak yaklaşık %20 düzeyinde gerçekleşti. Kasım ayından itibaren salgında ikinci dalganın etkisini artırmasıyla beraber en önemli pazar olan Avrupa ülkelerinde sosyal hayatı kısıtlayıcı önemlerin yaygınlaşması siparişlerde yeniden iptal ve ertelemeleri gündeme getirdi. Ayrıca, sektörün Suudi Arabistan'a ihracatının Ekim ve Kasım aylarında %25-30 oranında azaldığı dikkat çekti. Bu gelişmeler neticesinde, hazır giyim ihracatı Kasım'da bir önceki yıla göre önemli bir değişim göstermezken, Ocak-Kasım döneminde %5,4 geriledi. Sektör toplam ihracat içindeki %10'luk payı ile otomotiv ve kimya sektörlerinin ardından 3. sırada yer aldı. En fazla ihracat yapılan ilk 10 ülkeden sadece Hollanda ve ABD'ye yönelik ihracatta artış kaydedildi. Hollanda ve ABD'ye yapılan ihracat sırasıyla %11 ve %22 oranında arttı.
- İTKİB verilerine göre, Eylül ve Ekim aylarındaki güçlü artışların ardından tekstil ihracatı Kasım'da bir miktar ivme kaybetti. Ocak-Kasım döneminde sektörün ihracatı %5,5 düşüş kaydetti. Öte yandan, teknik tekstil ihracatındaki hızlı artış eğiliminin Kasım'da da sürmesiyle ilk 11 aydaki yükseliş %50'yi aştı.
- Tekstil ve hazır giyim sektörlerinin ciroları Haziran ayından itibaren toparlanma eğilimi sergiliyor.

		Son Veri	Önceki Veri	
Satış Hacim Endeksi (reel, yıllık değişim)	Ekim	% 12,0	% 8,4	▲
Gıda	Ekim	% 14,8	% 9,6	▲
Gıda dışı (akaryakıt hariç)	Ekim	% 12,8	% 9,7	▲
Elektronik eşya ve bilgisayar	Ekim	% 7,1	% 10,0	▲
Mobilya, beyaz eşya ve diğer	Ekim	% 15,4	% 18,4	▲
Tekstil, giyim ve ayakkabı	Ekim	% 10,0	-% 7,2	▲
Eczacılık, tıbbi ürünler ve kozmetik	Ekim	% 5,8	% 13,4	▲
Posta ve internet yoluyla ticaret	Ekim	% 98,3	% 89,4	▲
Ciro Endeksi (reel, yıllık değişim)	Ekim	% 11,1	% 8,6	▲
Perakende Güven Endeksi (aylık değişim)	Kasım	% 0,0	% 1,7	▼
Takipteki Krediler Oranı	Ekim	% 4,8	% 4,8	●

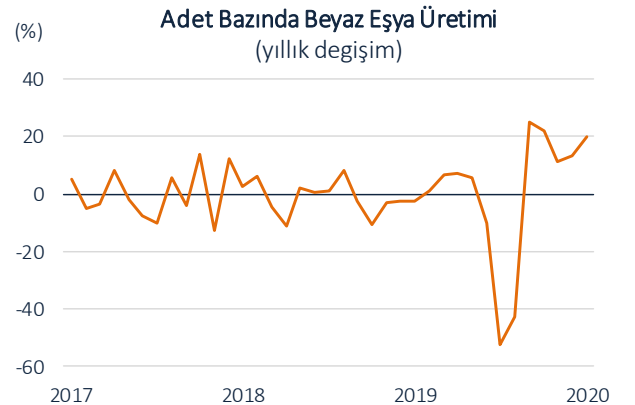
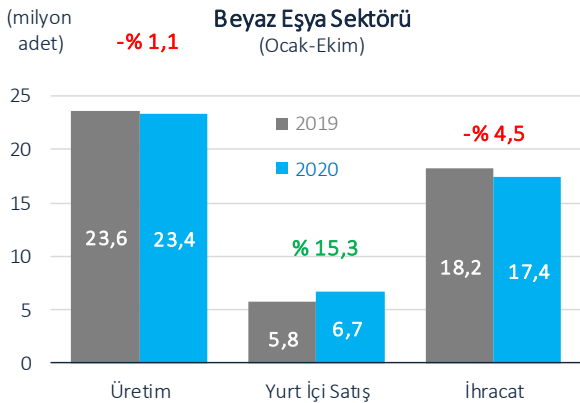
- Ağustos ayında belirgin şekilde hız kesen perakende satışların, Eylül-Ekim döneminde yeniden ivme kazandığı gözlemlendi. Gıda harcamaları Ekim'de %14,8 ile güçlü bir artış kaydetti. E-ticaret firmaları önderliğinde sektör genelinde uygulanan indirim ve kampanyalar ise gıda dışı satışlardaki canlanmada belirleyici oldu. Ekim ayında gıda dışı harcamaların en hızlı yükseldiği ürün grubu mobilya ve beyaz eşya olurken, onu tekstil, giyim ve ayakkabı izledi. 2020'nin üçüncü çeyreği boyunca konut piyasasında oluşan hareketlenmeden olumlu yönde etkilenen mobilya ve beyaz eşya satışları, Ekim ayında yavaşlansa da indirimlerin de etkisiyle artmaya devam etti. Mart-Eylül 2020 döneminde satış hacmi yıllık bazda ortalama %30 daralan ve normalleşme sürecinde dahi kayda değer bir toparlanma gösteremeyen tekstil, hazır giyim ve ayakkabı satışları Ekim ayında %10 artarak ilk kez olumlu bir performans sergiledi. Ekim'de başlayan ve Kasım ayına uzanan e-ticarette indirim günlerinin özellikle bu kategoride belirgin bir etki yarattığı görülüyor.
- Öte yandan, TCMB tarafından yayımlanan banka ve kredi kartı ile yapılan harcamaların alt gruplara göre dağılımı incelendiğinde, Kasım ayı genelinde ve Aralık'ın ilk haftası itibarıyla hem giyim hem de mobilya harcamalarında düşüş yaşandığı görülüyor. Elektronik ürünlerin ise bu dönemde olumlu ayrıştığı izleniyor. BDDK tarafından alınan karar doğrultusunda, kredi kartıyla yapılan alışverişlerde taksitlendirme süreleri elektronik eşya alımlarında 6 aydan 4 aya; mobilya ve elektrikli eşya alımlarında 18 aydan 12 aya indirildi. Bu gelişmenin ilerleyen dönemde harcamalar üzerinde baskı yaratabileceği düşünülüyor.
- Birleşmiş Markalar Derneği (BMD) yaptığı açıklamada, perakende firmaların mağaza kiralari konusundaki sorunlarının ciddi boyutlara ulaştığı vurguladı. Yapılan değerlendirmede, piyasada uygulaması bulunan ancak ikili anlaşmalar düzeyinde kalan AVM mağazacılığında ciroya endeksli kira ve cadde mağazacılığında kira indirimi uygulamalarının genele yayılması gerektiği belirtildi. Aksi takdirde, birçok markanın dükkan kapatmaya devam edeceğini ve hatta iflas riskiyle karşı karşıya kalabileceğine dikkat çekildi.

Kaynak: BDDK, TCMB; Datastream

		Son Veri	Önceki Veri	
Toplam Üretim (yıllık değişim)	Ekim	% 20,1	% 13,1	▲
Yurt içi Satışlar (yıllık değişim)	Ekim	% 30,0	% 20,9	▲
Yurt içi Ciro (reel, yıllık değişim)	Ekim	% 27,9	% 16,2	▲
İhracat (adet, yıllık değişim)	Ekim	% 9,3	% 1,5	▲
İhracat (tutar, yıllık değişim)	Kasım	% 24,9	% 10,5	▲
DTM Satın Alma Eğilimi (aylık değişim)	Kasım	-% 7,0	% 1,1	●
Takipteki Krediler Oranı	Ekim	% 3,5	% 3,7	●

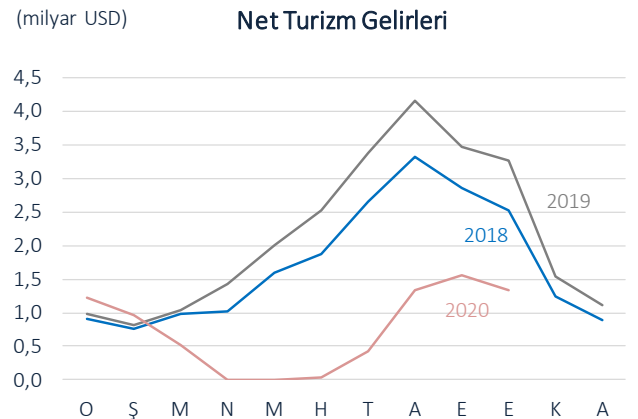
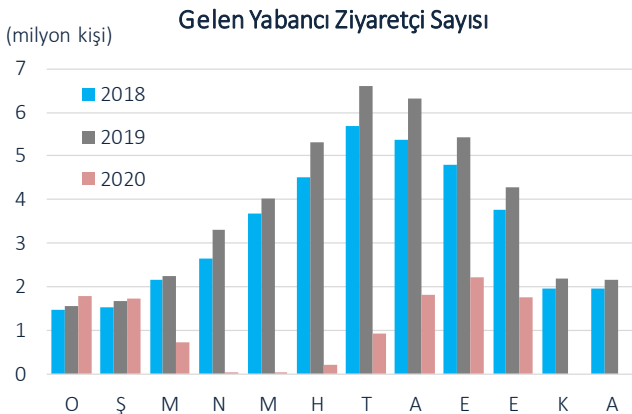
- Buzdolabı, çamaşır makinesi, bulaşık makinesi ve fırından oluşan dört ana ürün grubunda yurt içi satışlar Ekim ayında %30 oranında artış kaydetti. Ocak-Ekim döneminde satışlardaki büyüme %15,3 düzeyinde gerçekleşti. Düşük baz etkisinin yanı sıra konut satışlarında yaşanan artış yurt içinde beyaz eşya satışlarının artmasında etkili oldu.
- Yurt içindeki olumlu görünüme karşın sektörün ana ihrac pazarı olan Avrupa'da salgın nedeniyle talep koşullarının zayıf seyretmesi sektörün ihracatını baskı altında tutmaya devam ediyor. Son aylarda sektörün ihracatında artış kaydedilmesine karşın, yılın ilk 10 ayında adet bazında ihracat %4,5 oranında geriledi. Tutar bazında ihracat da aynı dönemde %10,1 oranında daraldı.
- Beyaz eşya sektörünün önemli ihrac pazarlarından olan İngiltere'nin Brexit süreci sektörün performansı açısından önem arz ediyor. Türkiye ile İngiltere arasında görüşmeleri süren Serbest Ticaret Anlaşması'nın (STA) bir an önce sonuçlandırılmasının kritik önem taşıdığı kaydedilirken, Türkiye'den ithal edilen ürünlere gümrük vergisi ödenmesi durumunda sektörün İngiltere'ye ihracatının düşeceği tahmin ediliyor. Sektör temsilcileri STA'nın gecikme riskine karşı destekleyici mekanizmalar oluşturulması gerektiğini ifade ediyor. STA olsa dahi geçiş döneminde gümrük süreçleri, ek sertifikasyonlar gibi hususlarda çıkabilecek ek maliyetler için teşvik sistemleri geliştirilmesine ihtiyaç bulunduğu dile getiriliyor. 2019 yılı verilerine göre sektörün toplam ihracatı içinde İngiltere'nin payı %15 seviyesindeyken, AB'nin payı ise %55 düzeyindedir.
- Beyaz eşya sektöründe en çok kullanılan ham madde girdilerinden olan yassı çelik üzerindeki ek vergilerin kaldırılmasına yönelik talepler son dönemde sıklıkla dile getiriliyor. Yurt içinde yeterli miktarda, kalitede ve çeşitlilikte yassı çelik üretiminin gerçekleştirilmediği ve dolayısıyla korumacı önlemlerin amacına hizmet etmediği kaydediliyor.
- Arçelik, Japon Hitachi'nin ev aletleri bölümünün %60'ının 300 milyon USD karşılığında satın alınması konusunda anlaşma sağlandığını açıkladı. Hitachi'nin Çin ve Tayland'da bulunan iki fabrikasında yıllık 3 milyon adet kapasiteyle buzdolabı ve çamaşır makinesi üretiliyor. Şirket satışlarının büyük bölümünü Asya ülkelerine gerçekleştiriyor.

Kaynak: BDDK, Datastream, Hazine ve Maliye Bakanlığı, TÜİK, İMMİB

		Son Veri	Önceki Veri	
Yabancı Ziyaretçi (yıllık değişim)	Ekim	-% 59,4	-% 59,4	▼
Turizm Geliri (yıllık değişim)	Ekim	-% 60,2	-% 58,4	▼
Turizm Gideri (yılık değişim)	Ekim	-% 71,6	-% 92,2	▼
Otel Doluluk Oranları (% puan, yıllık değişim)	Eylül	-30,0	-44,1	▼
Takipteki Krediler Oranı	Ekim	% 5,3	% 5,5	●

- Normalleşme adımlarının etkisiyle yaz aylarında kısmi toparlanma kaydeden yabancı ziyaretçi sayısı Eylül ve Ekim aylarında yaklaşık %60 düştü. 2020 yılının ilk 10 ayında, yabancı ziyaretçi sayısı bir önceki yılın aynı dönemine göre %73 azalarak 11,2 milyon kişi oldu. Bu dönemde en fazla yabancı ziyaretçi 1,9 milyon kişi ile Rusya'dan geldi. Rusya'yı 1 milyon kişi ile Almanya izledi. Turizm gelirleri de aynı dönemde %68 azalarak 7,4 milyar USD'ye geriledi. Mart-Ağustos döneminde %20-30 düzeylerine kadar gerileyen otel doluluk oranı ise Eylül ayında %45 olarak açıklandı.
- 14 Aralık'ta salgına karşı alınan yeni önlemler kapsamında, Hazine taşınmazları üzerindeki turizm tesisleri ile deniz turizmi tesislerinin kira ve pay yükümlülüklerinin başvuru şartı aranmaksızın 1 yıl süreyle erteleneceği açıklandı. Söz konusu erteleme turizm sektörüne katkısının 925 milyon TL olacağı belirtildi. Ayrıca, salgından olumsuz etkilenen ekonomik faaliyetleri desteklemek amacıyla uygulanan KDV ve kira vergisi indirimlerinin süresi de 1 Haziran 2021 tarihine kadar uzatıldı.
- Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü'nün (UNWTO) 17 Aralık'ta yayımladığı raporda, yılın ilk 10 ayında salgın nedeniyle uluslararası turist sayısının %72 azaldığını ve küresel turizmde 935 milyar USD'lik gelir kaybı yaşandığını açıkladı. Bu tutarın 2009'daki küresel krizde turizmde yaşanan gelir kaybından 10 kat fazla olduğu belirtildi. UNWTO ayrıca, aşılama sürecine ilişkin olumlu gelişmelere karşın salgına ilişkin süregelen belirsizlik ve sağlık endişeleri nedeniyle seyahat talebinin büyük ölçüde baskılandığını vurgulayarak, 2020 genelinde de küresel seyahat talebinin %70-75 oranında gerileme kaydedeceğini öngörüyor.
- Kültür ve Turizm Bakanı Ersoy, 2020 yılı için Türkiye'ye gelen turist sayısında %70, turizm gelirlerinde de %67-68 oranında gerileme öngördüklerini açıkladı. Ersoy ayrıca, 2021'de turizm sektöründe hızlı toparlanma beklendiğini ve Türkiye'nin 58 milyon turist ile 41 milyar USD gelir hedefinin olduğunu belirtti.
- TÜROB Başkanı Eresin, salgının seyrine bağlı olarak Türkiye'de turizm sektörünün 2021 yılının ikinci yarısından itibaren hızlı bir toparlanma kaydedeceğini öngördüklerini açıklarken, bu süreçte turizm sektörüne sağlanan desteklerin devam etmesinin ve yeni desteklerin sağlanmasının önemini vurguladı.

Kaynak: BDDK, Datastream, TÜROB

İktisadi Araştırmalar Bölümü

İzlem Erdem

Bölüm Müdürü ve Başekonomist
izlem.erdem@isbank.com.tr

Ahmet Aşarkaya

Uzman
ahmet.asarkaya@isbank.com.tr

Alper Gürler

Birim Müdürü
alper.gurler@isbank.com.tr

Kaan Tuncalı

Uzman Yardımcısı
kaan.tuncali@isbank.com.tr

Hatice Erkiletlioğlu

Müdür Yardımcısı
hatice.erkiletlioglu@isbank.com.tr

İlkim Bengisu Tuncer

Uzman Yardımcısı
bengisu.tuncer@isbank.com.tr

Aslı Şat Sezgin

Uzman
asli.sat@isbank.com.tr

Ahmet Berat Ocak

Uzman Yardımcısı
berat.ocak@isbank.com.tr

YASAL UYARI

Bu rapor Bankamız uzmanları tarafından güvenilir olduğuna inanılan kamuya açık kaynaklardan elde edilen bilgiler kullanılmak suretiyle, sadece bilgilendirme amacıyla hazırlanmıştır ve hiçbir şekilde finansal enstrümanların alım veya satımı konusunda tavsiye veya finansal danışmanlık hizmeti sağlanması olarak yorumlanmamalıdır. Bu raporda yer verilen görüş ve değerlendirmeler, hiçbir şekilde Türkiye İş Bankası A.Ş.'nin kurumsal yaklaşımını yansıtmamakta olup, raporu kaleme alan uzmanların kişisel görüş ve değerlendirmeleridir. Türkiye İş Bankası A.Ş. bu raporda yer alan bilgi, görüş ve değerlendirmelerin doğru, değişmez ve eksiksiz olması konusunda herhangi bir şekilde garanti vermemektedir. Türkiye İş Bankası A.Ş. bu raporda yer alan bilgilerde herhangi bir bildirimde bulunmaksızın değişiklik yapma hakkına sahiptir. Bu rapor ve içindeki bilgilerin kullanılması nedeniyle doğrudan veya dolaylı olarak oluşacak zararlardan Türkiye İş Bankası A.Ş. hiçbir şekilde sorumluluk kabul etmemektedir.

İşbu rapor üzerinde Bankamızın telif hakkı olup, Bankamızın yazılı izni alınmaksızın herhangi bir kişi tarafından, herhangi bir amaçla, kısmen veya tamamen çoğaltılamaz, dağıtılamaz veya yayımlanamaz. Tüm haklarımız saklıdır.